

**TROMS OG FINNMARK
STATSADVOKATEMBETER**

INSPEKSJONSRAPPORT
SYSSELMESTEREN PÅ SVALBARD
2021

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag	3
2	Bakgrunn for inspeksjonen	4
3	Om Svalbard og Sysselmesteren	5
4	Straffesaksbehandlingen	6
5	Oppsummering fra møter	7
5.1	Møte med Sysselmesteren og Assisterende sysselmester	7
5.2	Møte med Assisterende sysselmester og politifullmektig.....	7
5.3	Møte med leder og representanter for politifagavdelingen	7
6	Statsadvokatens vurderinger	9

1 Sammendrag

Sysselmesteren er en unik organisasjon i norsk sammenheng og har et bredt ansvarsområde.

Det er ettertraktet å jobbe på Svalbard generelt og for politiansatte spesielt. Dette medfører over tid at arbeidsstyrken består av høyt kompetente og motiverte ansatte, selv om kontinuiteten svekkes av at de fleste er ansatt for kortere perioder.

Det ble bekreftet etter møte med leder av politiavdelingen og utvalgte medarbeidere.

I dag synes det å være forbigående utfordringer knyttet til kapasitetsutfordringer hos Assisterende sysselmester. Pga. mange arbeidsoppgaver får hun ikke arbeidet særlig med straffesakene og heller ikke lært opp politifullmektigen.

Det skal nå ansettes en erfaren politiadvokat, slik at dette antas å være helt midlertidige utfordringer. Det antas allikevel viktig at den som er påtaleansvarlig samarbeider med og er involvert etterforskerne uavhengig av deres øvrige arbeidsoppgaver. Så kan de selv prioritere ved interessekollisjoner.

Det bør og vurderes å utarbeide en lokal straffesaksinstruks. Dersom det er behov for det, kan statsadvokatene bidra ved dette arbeidet. Det kan videre vurderes om det bør søkes å få faste bistandsavtaler med politidistrikt på fastlandet, f.eks. Troms politidistrikt. Samtidig oppleves dagens ordning å fungere godt.

Statsadvokatene vil følge opp restansesituasjonen fremover.

2 Bakgrunn for inspeksjonen

Sysseimesteren på Svalbard har i beskjeden grad blitt inspisert av statsadvokatene, noe som har sammenheng med den beskjedne saksmengden. Selv om det har vært senere tilsyn, er siste inspeksjonsrapport fra 2002.

Inspeksjonen ble gjennomført av statsadvokat Kirsti Jullum Jensen og førstestatsadvokat Hugo Henstein 16. og 17. november 2021.

Generelt for årets inspeksjon har vi tatt utgangspunkt i Riksadvokatens rundskriv 1/2021 (Mål og prioriteringer for 2021), 3/2020 (fagledelsesrundskrivet), brev av 2. desember 2020 om fagledelse i 2021 og disponeringsskrivet av 17. februar 2021, samt vår virksomhetsplan av 3. mars 2021 hadde vi særskilt oppmerksomhet mot:

- kortere saksbehandlingstid i de alvorlige volds- og seksuallovbruddsakene, herunder fristsaker (vold, U18 og voldtekt),
- restansegrad,
- sikring, håndtering og bruk av digitale bevis i straffesaker og organisert kriminalitet og
- distriktets bruk av etterretningsrapporter.

På grunnlag av innspill gjennom året har statsadvokatene ved årets inspeksjoner valgt å se nærmere på bruken av henleggelseskodene 058 (bevisets stilling) og 103 (intet straffbart forhold bevist) i mishandlingssaker (straffeloven §§ 281 og 282).

Dette var også utgangspunktet for sysseimesteren, allikevel slik at alt må tilpasses forholdene. Blant annet er det så få (eller ingen) saker i de forskjellige kategoriene at det ikke er mulig å vurdere trender mv. Videre antas det lite relevant å vurdere organisert kriminalitet, samt at håndtering av digitale bevis gjøres gjennom bistand fra Troms politidistrikt.

Atter videre er det ikke utarbeidet egne etterretningsrapporter av sysseimesteren og hensett saksmengden, ble samtlige henlagte saker gjennomgått.

I det videre fremgår under:

- pkt. 3 nærmere om Svalbard og Sysseimesteren, under
- pkt. 4 kvaliteten ved straffesaksbehandlingen, og under
- pkt. 5 referat fra møter med i forbindelse med inspeksjonen.

3 Om Svalbard og Sysselmesteren

Det bor folk på i alt åtte lokasjoner på Svalbard, fordelt på:

- Longyearbyen (ca. 2.570 personer, de fleste norsk men allikevel fordelt på om lag 50 forskjellige nasjonaliteter),
- Barentsburg (ca. 390 ukrainere og russere),
- Ny-Ålesund (ca. 45 logistikkansatte gjennom hele året, ellers forskere på kortere opphold),
- Svea (ca. 20 til 40 som pr. i dag bygger ned tidligere virksomhet der og tilbakefører området til naturen som best det lar seg gjøre),
- Hornsund (ca. 10-12 overvintrende, men en 40-50 sommerstid),
- Pyramiden (6-7 vinterstid, om lag 16 sommerstid i tillegg til relativt mange turister),
- Hopen/Bjørnøya og
- diverse fangststasjoner.

Selv om Svalbard er underlagt norsk suverenitet, medfører Svalbardtraktaten at personer fra traktatpartene har rett til likebehandling på en del næringsområder.

I sysselmesterrollen tas det opp oppgaver vi ellers kjenner fra

- statsforvalteren,
- politimesteren,
- samfunnssikkerhet,
- miljøforvaltning,
- kulturarv,
- lokal redningssentral,
- reiselivsforvaltning,
- vigsler og
- notarius publicus.

I tillegg er Sysselmesteren, gitt Svalbards særegenhet, ofte vertsskap for norske og utenlandske delegasjoner. Ansvarsområdet er hele øygruppen Svalbard, inkl. territorialgrensen på 12 nautiske mil.

Sysselmesteren har en stab, og ellers er arbeidet organisert i en miljøvernavdeling, en politiavdeling og en administrasjonsavdeling.

Politiavdelingen, som er den som er mest relevant for statsadvokatens inspeksjon, består av 14 ansatte og har ansvaret for redning/beredskap, etterforskning, våpentillatelse mv.

Her skal det bare legges til at miljøvernavdelingen har ansvar for bl.a. overtredelsesgebyr på områder som grenser opp mot områder der politiavdelingen kan etterforske straffesaker. Det er på det rene at Sysselmesteren og Assisterende sysselmester har et bevisst forhold over potensielle utfordringer her.

4 Straffesaksbehandlingen

De siste fem årene har antall anmeldelser variert mellom 162 og 85 (siste gjelder 2020 da det grunnet pandemien var lite reiseaktivitet til øygruppen og færre fastboende knyttet til turisme). Etterforskningen gjøres av politifagavdelingen som har som mål å være gode på "typiske Svalbardsaker", men vil naturlig nok komme til kort i mer komplekse saker.

Dette til tross for at det er motiverte medarbeidere, men det er selvsagt ikke mulig å ha flere spesialiserte kompetansemiljø, jf. bl.a. under pkt. 5.3.

Vårt inntrykk fra de sakene som har kommet til embetet de senere år, er at saker fra sysselmesteren jevnt over holder et høyt nivå.

Pr. inspeksjonstidspunktet hadde sysselmesteren 38 ubehandlede saker, fordelt på

- 14 saker med alder mellom 0 og 3 måneder,
- 2 saker mellom 3 og 6 måneder,
- 21 saker mellom 6 og 12 måneder, og
- en sak eldre en 12 måneder.

En slik fordeling i, en riktignok liten portefølje, er uheldig. I de fleste av de 21 sakene mellom 6 og 21 måneder gjenstår få eller ingen etterforskningsskritt og de fleste har ubegrunnet liggetid.

Dette medfører videre en uheldig restansegrad (18,5 % for IPA3) og lang saksbehandlingstid (116 dager for oppklarte saker). Disse måleparametrene vektlegges ikke mye gitt saksmengden.

5 Oppsummering fra møter

5.1 Møte med Sysselmasteren og Assisterende sysselmaster

Det ble gitt en meget god presentasjon av forholdene på Svalbard, øygruppens særegenheter og Sysselmesterens omfattende virksomhet.

Faktainformasjonen inntatt under pkt. 3 kommer fra dette møtet og gjentas ikke her.

For øvrig ble planen for inspeksjonen gjennomgått, herunder ble foreløpige funn presentert.

5.2 Møte med Assisterende sysselmaster og politifullmektig

Sysselmasteren mangler en lokal straffesaksinstruks. Foreløpig brukes nasjonal straffesaksinstruks, men de er av den oppfatning at en lokal bør utarbeides.

Assisterende sysselmaster har god påtaleerfaring, men politifullmektig har ikke erfaring fra straffesaksarbeid. Grunnet stort arbeidspress for Assisterende sysselmaster, har ikke politifullmektigen fått tilstrekkelig opplæring til å kunne bidra i straffesaksarbeidet. Hun har følgelig ingen portefølje og følger ikke opp straffesakene.

Assisterende sysselmaster har også liten tid til eget straffesaksarbeid, det blir gjerne på kvelder og i helger at det blir tid til dette. Dette medfører selvsagt liten konkret samhandling med etterforskerne.

Hun opplever at hun kan gi god påtalestøtte i sakers initialfase, men at det blir mindre oppfølging utover. I mer komplekse saker vil ikke sysselmasteren klare kvalitetskravet, men de opplever en god samhandling og assistanse fra Troms politidistrikt. Denne bistanden avtales fra sak til sak, og det kan vurderes om slik bistand bør formaliseres gjennom langsiktige avtaler. Foreløpig opplever sysselmasteren at de får bistand i de sakene de har behov for det.

Assisterende sysselmaster finner det utfordrende å gi etterforskningsordre/instruere etterforskerne på politifagavdelingen, da disse har mange forskjellige oppgaver, hvorav mange er knyttet til beredskap. Eventuelle ordrer kan da komme i konflikt med andre arbeidsoppgaver disse har.

5.3 Møte med leder og representanter for politifagavdelingen

Samtlige på politifagavdelingen har flere typer arbeidsoppgaver og omtaler seg selv som "Tordenskiolds soldater". De opererer i vaktlag bestående av operasjonsleder, innsatsleder og

etterforskningsleder. Rollene ruller og de forskjellige som bekler disse, har selvsagt varierende erfaringsbakgrunn.

At de er "Tordenskiolds soldater" innebærer et ganske omfattende opplæringsbehov, ikke minst med at de skal være relevante arbeidstakere når de returnerer til fastlandet. Dette innebærer at man skal forsøke å få tilpasset deltakelse på OÅO i 2021/-22-

"Operasjonslederen" besvarer en mobiltelefon, men tilsier situasjonen det, settes det opp ICCS hvor det også er lydlogg.

Avhør tas alltid opp på lyd og det benyttes lyd og bilde i alle sakene hvor dette er påkrevd. Dette til tross for avhørsrommet oppleves å ha enkelte mangler. Alt av digitalt politiarbeid tas av Troms politidistrikt, men noe av gjennomgangen tas lokalt. De har forskjellige typer sporsikringssett, men skal undersøke om sykehuset har adekvat sporsikringssett for de sakene der dette kan være aktuelt.

De anser det for å være et behov for en lokal straffesaksinstruks. Dette bl.a. for å tilpasse nasjonale direktiv og krav som passer dårlig gitt deres rammebetingelser.

De har nylig omorganisert arbeidet, slik at alle saker har en egen etterforsker. Tidligere stod disse på en etterforsker med en uoffisiell status som etterforskningsleder, som da måtte fordele arbeidsoppgaver til sideordnede.

Etterretningsrapporter ser de ikke behovet for i et gjennomsluttig samfunn. Informasjon får de på butikken og i idrettshallen, da alle vet hvem de er. Dette gjelder riktignok i mindre grad i det filippinske miljøet, det thailandske miljøet og blant russerne generelt.

Gjeldende bl.a. sistnevnte, vil Arbeidstilsynet gjennomføre om lag 75 tilsyn årlig på Svalbard og de regner med å få rapporter ved avvik.

Politiets etterretningssystem benyttes i liten eller ingen grad, da de er få som behersker det i tilstrekkelig grad.

Både leder og øvrige ønsker større grad av styring fra assisterende sysselmaster velkommen. De erkjenner at hun har mange arbeidsoppgaver, men vil ikke oppleve instruksjoner som vanskelige grunnet andre oppgaver. Tvert imot, ville dette kunne bidra til å tilskjære saker og prioritere arbeidsoppgaver bedre.

6 Statsadvokatens vurderinger

Sysseimesteren er en ettertraktet arbeidsplass for politiansatte som ønsker et kortere eller lengre opphold på Svalbard. Dette innebærer at de ansatte ofte er meget kompetente, men det vil selvsagt være utfordringer med å skape kontinuitet i bl.a. straffesaksarbeidet.

Generelt tilsier statsadvokatens erfaring at straffesakene fra sysseimesteren holder et høyt nivå og statsadvokatene er fornøyd med det kvalitative nivået på disse.

Gjennomgangen av henleggelses tilsier at det er lite å utsette på bruken av henleggelseskode, selv om grensdragningen mellom de forskjellige begrunnelsene ikke alltid er enkel.

Restansesituasjonen er noe utfordrende med et uforholdsmessig høyt antall saker eldre enn seks måneder. Det er assisterende sysseimester som har det daglige ansvaret for disse sakene, men til rollen ligger også mange andre arbeidsoppgaver, herunder oppgaver med korte frister. Dette medfører at straffesaksbehandlingen gjerne blir utført på kvelder og i helger, noe som bl.a. er utfordrende da samhandling med etterforskerne kun blir skriftlig.

Dette har også medført at opplæringen av ansatt politifullmektig tar tid.

Allikevel antar en at pågående prosess med å ansette en erfaren politiadvokat på relativt kort sikt vil bøte på disse problemene.

Statsadvokatene vil følge opp dette i løpet av våren 2022.

Det er videre statsadvokatens anbefaling at det gis konkrete etterforskningsordre i straffesakene. Etterforskerne ønsker påtalemyndighetens bistand til å sette retning på og avgrense straffesakene og opplever at de klarer å gi slike ordre den prioritert saken fortjener, herunder hensett deres øvrige arbeidsoppgaver.

Både assisterende sysseimester og representantene fra politifagavdelingen pekte på behovet for en lokal straffesaksinstruks. Selv om antallet straffesaker er lavt, er en enig i at det er slikt behov. Det er høy turnover blant de som jobber med straffesaker hos sysseimesteren, slik at rutiner vil være viktig for å sikre en jevn kvalitet over tid.

Det anbefales at det utarbeides en lokal straffesaksinstruks. Dersom det er ressursutfordringer knyttet til et slikt arbeide, kan det tas kontakt med statsadvokatene for relevant bistand.

Videre vil det i enkelte saker være behov for spesialistkompetanse som sysseimesteren ikke kan være i besittelse. Man har tidligere løst dette gjennom godt samarbeide med politidistrikter på fastlandet, særlig Troms politidistrikt. Sysseimesteren kan vurdere om det bør opprettes mer forpliktende avtaler om dette, selv om dagens løsning har fungert.

Oppsummert fungerer sysseimesteren som et svært velfungerende, om enn lite, politidistrikt. Det er statsadvokatens klare oppfatning at de oppnår gode resultater med begrensede ressurser og har forventning om at det gode arbeidet fortsetter i 2022.